

राज्यातील सार्वजनिक आरोग्य
विभागांतर्गत सर्व शासकीय आरोग्य
संस्था व कार्यालयांमध्ये बायोमेट्रिक
प्रणाली प्रभावीपणे राबविणेबाबत तसेच
वेतनाशी संलग्न करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: बायोमे - २०१६/प्र.क्र.१०/ई-गव्हर्नन्स
गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय संकुल इमारत,
८ व १० वा मजला, लो.टि.मार्ग, मुंबई-४००००१
तारीख: २३ मार्च, २०१६

वाचा :-

शासन परिपत्रक सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक: ईजीव्ही-२०११/प्रक्र.१७८/ई-
गव्हर्नन्स, दिनांक २८/११/२०११

प्रस्तावना :-

राज्यामध्ये जनतेस आरोग्य सेवा सुविधा आरोग्य सेवा संचालनालयामार्फत त्रिस्तरीय यंत्रणेमार्फत (प्रा.आ.के., ग्रामीण उपजिल्हा रुग्णालये, जिल्हा रुग्णालये) तसेच राज्य कामगार विमा योजना अंतर्गत, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान अंतर्गत, महाराष्ट्र राज्य एडस नियंत्रण सोसायटी अंतर्गत तसेच राज्य संक्रमण परिषद अंतर्गत असलेल्या विविध आरोग्य संस्थांमधून आरोग्य सेवा उपलब्ध करून दिल्या जातात. प्रभावी लोकाभिमुख प्रशासनासाठी प्रत्येक अधिकारी / कर्मचारी यांनी कार्यालयात वेळेवर उपस्थित रहाण्यासाठी व त्यांच्या उपस्थितीवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी बायोमेट्रिक उपस्थिती नोंदणी पध्दत लागू करण्यात आली आहे. राज्यातील शासकीय आरोग्य संस्थांमधील वैद्यकीय अधिकारी / कर्मचारी कामकाजाच्या वेळेत उपलब्ध होत नसल्याचे तसेच मुख्यालयाच्या ठिकाणीही हजर रहात नसल्याची बाब निदर्शनास आली आहे. यासंदर्भात शासनाकडे वारंवार तक्रारी प्राप्त होत आहेत. या अनुषंगाने शासन स्तरावरून वेळोवेळी मुख्यालयी राहण्याबाबत तसेच आरोग्य संस्थांमध्ये हजर राहून सर्व रुग्णांना विहीत वेळेत उत्कृष्ट दर्जाच्या आरोग्य सुविधा उपलब्ध करून देण्याबाबत आणि बायोमेट्रिक हजेरी सुरू करण्याबाबत वेळोवेळी सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. व्हिडीओ कॉन्फरन्सद्वारेही सूचना दिलेल्या आहेत. तथापि, त्यानुसार कार्यवाही होत नसल्याची बाब निदर्शनास आली आहे. ग्रामीण भागातील जनसामान्यास वेळेवर आरोग्य सुविधा मिळण्यामध्ये अडचणी निर्माण होऊन जनतेमध्ये शासकीय आरोग्य

संस्थाबाबत रोष निर्माण होतो. पर्यायाने राज्याची तसेच सार्वजनिक आरोग्य विभागाची प्रतिमा मलीन होत आहे. ग्रामीण भागातील जनसामान्यांस आरोग्य सेवा सुविधा वेळेत उपलब्ध करून देणे क्रमप्राप्त आहे. तसेच शासकीय आरोग्य संस्थांमध्ये उपलब्ध असलेल्या साधनसामुग्रीचा पुरेपुर वापर होणेही अनिवार्य आहे. उपलब्ध मनुष्यबळ व साधनसामुग्रीचा पुरेपुर वापर होणे संबंधाने कार्यवाही झाल्यास जनतेस आरोग्य सुविधा वेळेवर उपलब्ध होवून जनसामान्यांचे आरोग्य सुधारण्यास मदत होवून जनतेचा शासकीय आरोग्य संस्थांबाबत विश्वास वाढू शकेल. तसेच, राज्यातील आरोग्य सेवा सुविधांबाबत विशेषतः वैद्यकीय अधिकारी व इतर कर्मचारी (परिचारीका, फार्मासिस्ट, वार्ड बॉय व इतर कर्मचारी) यांनी शासकीय कामकाजाच्या वेळेत त्यांच्या नियुक्तीच्या ठिकाणी उपस्थित नसणे, मुख्यालयी रहात नसणे व त्यामुळे आरोग्य सुविधा विहित वेळेत प्राप्त न होणे, अशा स्वरूपाच्या तक्रारी शासनास प्राप्त झालेल्या आहेत. ही बाब या विभागास तसेच राज्यास निश्चितच भूषणावह नाही. सबब, राज्यातील आरोग्य सेवा सुविधा सुधारण्याच्या अनुषंगाने राज्यातील सर्व शासकीय आरोग्य संस्थामधील उपलब्ध मनुष्यबळाचे {वैद्यकीय अधिकारी व इतर कर्मचारी (परिचारीका, फार्मासिस्ट, वार्ड बॉय व इतर कर्मचारी)} प्रभावीपणे व कार्यक्षमरित्या व्यवस्थापन करून गुणवत्तापूर्ण आरोग्य सेवा सुविधा सर्वसामान्य लोकांना उपलब्ध करून देण्यासाठी सर्व आरोग्य संस्थांमध्ये बायोमेट्रिक उपस्थिती प्रणाली प्रभावीपणे व सक्षमपणे राबविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती. त्याअनुषंगाने शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय:-

सार्वजनिक आरोग्य विभागांतर्गत सर्व कार्यालये व आरोग्य संस्थांमधील अधिकारी व कर्मचारी यांनी मुख्यालयी राहणे, कामकाजाच्या वेळेत उपस्थित राहणे व बायोमेट्रिक उपस्थिती नोंदविण्याबाबत पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे.

- १) राज्यातील सर्व शासकीय आरोग्य संस्थामधील उपलब्ध मनुष्यबळाचे {वैद्यकीय अधिकारी/ कर्मचारी (परिचारीका, फार्मासिस्ट, वार्ड बॉय व इतर कर्मचारी)} प्रभावीपणे व कार्यक्षमरित्या व्यवस्थापन करून गुणवत्तापूर्ण आरोग्य सेवा सुविधा सर्वसामान्य लोकांना उपलब्ध करून देण्यासाठी सर्व कार्यालये व आरोग्य संस्थांमध्ये बायोमेट्रिक उपस्थिती प्रणाली प्रभावीपणे व सक्षमपणे राबविण्यात यावी.
- २) राज्यातील संचालनालय, आरोग्य सेवा व त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या सर्व कार्यालयात तसेच राज्य कामगार विमा योजना अंतर्गत, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान अंतर्गत, महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण सोसायटी अंतर्गत तसेच राज्य संक्रमण परिषद अंतर्गत असलेल्या व त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या राज्यातील सर्व कार्यालयात कार्यरत सर्व अधिकारी / कर्मचारी यांना सदर बायोमेट्रिक उपस्थिती

- प्रणाली बंधनकारक असून त्याचा वापर कटाक्षाने होत आहे किंवा कसे याची खातरजमा करण्याची जबाबदारी संबंधित कार्यालय प्रमुखांची राहिल.
- ३) राज्यामधील ज्या आरोग्य संस्थांमध्ये/कार्यालयांमध्ये बायोमेट्रीक सुविधा बंद पडलेली आहे वा सुरु नाही, त्याबाबत त्वरीत कार्यवाही करून सदर यंत्रणा सुरु करण्याची जबाबदारी सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या अधिनस्त असलेल्या सर्व विभाग प्रमुखांची / क्षेत्रीय कार्यालय प्रमुखांची राहिल.
- ४) सर्व आरोग्य संस्थांमध्ये व कार्यालयांमध्ये बायोमेट्रीक प्रणाली ही त्या त्या आरोग्य संस्थांमध्ये काम करणाऱ्या संबंधित जिल्हा शल्य चिकित्सक, वैद्यकीय अधिक्षक, वैद्यकीय अधिकारी, परिचारीका, फार्मासिस्ट, वार्ड बॉय व इतर सर्व अधिकारी / कर्मचारी यांच्या आधार कार्डशी तसेच त्यांच्या वेतनाशी जोडण्यात यावे. (Biometric System linking with AADHAR & Salary) व सदर कार्यवाही पूर्ण करून घेण्याची जबाबदारी संबंधित कार्यालय / आरोग्य संस्थांच्या कार्यालय प्रमुखांची राहिल. बायोमेट्रीक प्रणाली आधारकार्डशी संलग्न करून वेतन काढण्याची दक्षता घ्यावी. आधारकार्ड बायोमेट्रीक प्रणालीस संलग्न केल्याशिवाय वेतन अदा करण्यात येऊ नये. अन्यथा, तशी कार्यवाही न झाल्यास संबंधित कार्यालय प्रमुखांवर जबाबदारी निश्चित करून त्यांच्यावर नियमानुसार शिस्तभंगविषयक कारवाई प्रस्तावित करण्यात येईल.
- ५) संबंधित आरोग्य संस्थांमधील संबंधित अधिकारी / कर्मचाऱ्यांचे वेतन व आधार कार्ड हे बायोमेट्रीक प्रणालीशी न जोडता संबंधित अधिकारी/कर्मचाऱ्यांचे वेतन काढण्यात आल्यास संबंधित आहरण व संवितरण अधिकारी यांच्यावरही जबाबदारी निश्चित करण्यात येऊन त्यांच्यावर नियमानुसार शिस्तभंगविषयक कारवाई करण्यात येईल.
- ६) प्राथमिक आरोग्य केंद्रातील वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची वेतन देयके जिल्हा आरोग्य अधिकाऱ्यांमार्फत जिल्हा कोषागारास सादर करताना सदर देयके बायोमेट्रीक प्रणालीद्वारे उपस्थिती नोंदविल्याची खात्री करूनच कोषागारास देयके सादर करण्यात आलेली आहेत. या संदर्भात संबंधित जिल्हा आरोग्य अधिकाऱ्यांनी प्रमाणित करावे.
- ७) सदर शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून १५ दिवसांच्या आत बायोमेट्रीक प्रणाली सुरु करण्यात येऊन त्याच्या अनुषंगाने दरमहा बायोमेट्रीक प्रणालीचे सनियंत्रण करून त्याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा दरमहा अहवाल संबंधित कार्यालय प्रमुखांनी त्यांच्या संबंधित प्रादेशिक प्रमुखांकडे त्यापुढील महिन्याच्या १५ तारखेपर्यंत सादर करावा. त्यापुढील ७ दिवसात प्रादेशिक

प्रमुखांनी त्यांच्या कार्यालयाचा तसेच त्यांच्या अधिनस्त कार्यालयाचा अहवाल दरमहा विभागप्रमुखांकडे सादर करावा. विभागप्रमुखांनी त्यांच्या कार्यालयाचा व त्यांच्या अधिनस्त सर्व कार्यालय व आरोग्य संस्थांचा एकत्रित अहवाल दर महिन्याच्या ३० तारखेस शासनास सादर करावा.

- ८) संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यांनी बायोमेट्रीक उपस्थिती नोंदविल्याची खातरजमा करण्याबरोबरच त्यादिवशी त्या संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यांनी केलेल्या कामकाचा आढावा संबंधित कार्यालय प्रमुखांनी घ्यावा. संचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय, मुंबई यांनी राज्यातील सर्व आरोग्य संस्थांमध्ये बायोमेट्रीक प्रणाली ही प्रभावीपणे व सक्षमपणे राबविण्यात आली आहे, याबाबत खातरजमा करून तसा अहवाल तसेच शासनाकडून विकसित केलेल्या Pull SMS, अन्य संगणक प्रणालीमध्ये राज्यातील आरोग्य संस्थांमधील अधिकारी/कर्मचारी यांनी केलेल्या दैनंदिन कार्याचा अहवाल वेळोवेळी पाक्षिक पध्दतीने शासनास सादर करावा.

राज्यातील सर्व कार्यालय प्रमुख तसेच आरोग्य संस्थांच्या कार्यालय प्रमुखांनी / प्रादेशिक प्रमुखांनी तसेच सर्व आहारा व सवितरण अधिकाऱ्यांनी उक्त सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करावे. तसे न केल्यास, संबंधित अधिकारी हे शिस्तभंगविषयक कारवाईस पात्र राहतील, याची कृपया नोंद घ्यावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०३२२१२१४४८७३१७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

पं.खं.जाधव

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.मंत्री (सार्वजनिक आरोग्य) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई

४. मा.राज्यमंत्री(सार्वजनिक आरोग्य) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
५. मा.विधानमंडळ सदस्य (सर्व), विधानमंडळ, मुंबई
६. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
७. प्रधान सचिव,सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. आयुक्त, राज्य कामगार विमा योजना, मुंबई.
९. आयुक्त,कुटुंब कल्याण तथा संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान,मुंबई.
- १०.मुख्य कार्यकारी अधिकारी, राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना,मुंबई.
- ११.मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- १२.संचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय, मुंबई.
- १३.प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र एडस नियंत्रण सोसायटी, वडाळा,मुंबई.
- १४.अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, पुणे / मुंबई.
- १५.सह संचालक, आरोग्य सेवा (सर्व)
- १६.उप संचालक, आरोग्य सेवा (सर्व)
- १७.जिल्हा शल्य चिकित्सक (सर्व)
१८. जिल्हा आरोग्य अधिकारी (सर्व)
- १९.सर्व कार्यालय प्रमुख, पुणे.
- २०.महालेखापाल, महाराष्ट्र -१, (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई
- २१.महालेखापाल, महाराष्ट्र -२, (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), नागपूर
- २२.अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
- २३.जिल्हा कोषागार अधिकारी (सर्व)
- २४.सार्वजनिक आरोग्य विभागातील सर्व कार्यासने
- २५.निवडनस्ती (ई-गव्हर्नन्स)